

Filmrecensie: 1917

Regie: Sam Mendes

Cast: Dean-Charles Chapman, George MacKay

Wanneer je het hebt over de oorlogsfilm, dan spreek je over een genre waar een select aantal ontroerende en meevoerende uitschieters zich weet te onderscheiden van een massa van middelmatige actiespektakels. Bovendien zijn er binnen het genre relatief weinig films over de Eerste Wereldoorlog gemaakt wanneer men dit vergelijkt met bijvoorbeeld Vietnam en vooral de Tweede Wereldoorlog. Als er dan een keer een waardige weergave van de Eerste Wereldoorlog op het witte doek verschijnt, is dit dan ook iets om te koesteren en toe te juichen. Na Peter Jackson's documentaire *They Shall Not Grow Old* uit 2018 heeft nu ook regisseur Sam Mendes met *1917* een film weten te maken die recht doet aan dit conflict.

1917 beslaat twee aprildagen in het titeljaar en volgt twee Britse soldaten, Tom Blake (Dean-Charles Chapman) en William Schofield (George MacKay), wanneer zij van generaal Erinmore (Colin Firth) een cruciale en levensgevaarlijke opdracht krijgen. Het Duitse leger heeft een sector van het front verlaten en een strategische terugtocht gehouden naar sterkere stellingen negen mijlen terug. Kolonel Mackenzie (Benedict Cumberbatch) van het 2nd Devonshire Regiment is in zijn enthousiasme en onwetendheid over deze nieuwe stellingen in de achtervolging gegaan met 1600 van zijn mannen, waaronder Blake's eigen broer Joseph (Richard Madden). Om te voorkomen dat deze mannen in de val lopen en nodeloos sneuvelen, moeten Blake en Schofield hen vóór de volgende ochtend zien te bereiken om de geplande aanval op tijd af te blazen.

Wanneer ik zeg dat de film deze twee mannen volgt, kan dat niet letterlijk genoeg worden opgevat. Mendes en cinematograaf Roger Deakins maken gebruik van lange en knap choreografeerde takes met op slimme wijze verborgen cuts, die maken dat de hele film aanvoelt als één doorlopende shot. Waar een dergelijke aanpak in een andere film misschien als een onnodig en haast protserig project over zou kunnen komen, is het in *1917* essentieel voor de beleving. Het feit dat je de personages vrijwel nooit uit het oog verliest maakt je als kijker bijzonder betrokken en draagt sterk bij aan het tempo dat

het verhaal nodig heeft. Blake en Schofield staan immers onder tijdsdruk en moeten óók steeds door, ondanks alles dat ze op hun pad tegenkomen. Dit pad zelf is net zo goed onmisbaar voor de sfeer die de film creëert en is het resultaat van buitengewoon indrukwekkend setontwerp. Terwijl je Blake en Schofield volgt wordt je meegenomen langs het dagelijks leven in de Britse loopgraven, de beklemmende kalmte en gruwel van niemandsland, verlaten maar massieve Duitse stellingen, ruime open velden, lege boerderijen en verwoeste dorpen. Deze sets zijn met veel zorg ontworpen en zijn tegelijkertijd net zo gedetailleerd als ingetogen en subtiel. Elk deel van de reis ziet er hierdoor uniek uit en voelt in samenwerking met het camerawerk zo geloofwaardig aan dat de kijker met gemak in de wereld van de personages wordt meegezogen als een soort derde persoon.

Deze immersie is al ijzersterk vanaf de eerste minuten van de film en wordt hooguit een paar keer zeer kort doorbroken door actiemomenten die misschien net wat te filmisch overkomen. Over het algemeen kan echter gezegd worden dat de film actiescènes slechts spaarzaam en op overwegend subtiele wijze gebruikt. De film blijft de hele rit oprecht spannend en onvoorspelbaar. Deze spanning loopt hoog op tijdens daadwerkelijke schermutselingen of andere momenten accuut gevaar, maar blijft juist ook ijzingwekkend sterk aanwezig tijdens de vele momenten van kalmte die in de film voorkomen. De tijdsdruk die achter de missie zit vormt een urgente bron van zorgen, maar wederom doet ook de omgeving zijn werk. De nog ongerepte stukjes veld en bos komen onheilspellend over in hun serene schoonheid, terwijl verlaten loopgraven akelig en kil aanvoelen, net als de stille stukken niemandsland waar slechts de ratten floreren tussen de half bedolven en half vergane doden. Voor het effect is geen grootschalige veldslag op het scherm nodig: in de stille nasleep komt de allesverwoestende waanzin van deze oorlog misschien nog wel krachtiger over.

De film heeft niet net zulke uitgewerkte personages als bijvoorbeeld *Saving Private Ryan* (1998), maar dat is in dit geval absoluut niet problematisch. Je hoeft niet veel meer te weten over Blake en Schofield dan wat op natuurlijke wijze voortkomt uit hun geloofwaardige interacties. Voor hen is de oorlog een dagelijkse realiteit geworden waar ze, zo goed als dat kan, aan gewend zijn geraakt. Ze hebben het aan het begin van de film vooral over praktische zaken die hen bezighouden, zoals voedsel en de onzekerheid rond verlof en aankomende offensieven. Blake is iets speelser dan de ingetogen Schofield en ziet in bepaalde situaties nog een cynische vorm van humor. Ze hebben aanvankelijk wel enkele meningsverschillen over de uitvoerbaarheid en

Filmrecensie 1917

haalbaarheid van de missie, maar als het erop aankomt zijn beide mannen trouw aan elkaar en laten ze meerdere malen blijken dat ze hun menselijkheid ondanks alles nog niet zijn verloren. Het is dit menselijke karakter dat door de acteurs op overtuigende wijze wordt neergezet. Blake en Schofield zijn eigenlijk hele gewone jongens, zoals zovelen die met hen dienen. Dit is geen tekortkoming in het schrijfwerk, maar maakt juist dat je heel goed met hen mee kunt leven en jezelf haast in hun schoenen kunt zien.

Deze persoonlijke betrokkenheid is van cruciaal belang, aangezien bij een gebrek hieraan de slimme techniek en de prachtige decors alsnog niet het gewenste effect zouden hebben. In samenspel creëren deze verschillende onderdelen van de film echter een meeslepende ervaring. Ze laten zien dat een minimalistisch verhaal wel degelijk goed kan werken met de juiste uitvoering. De Eerste Wereldoorlog komt in 1917 ongekend dichtbij en het belang hiervan kan niet overschat worden. Deze oorlog staat inmiddels ver van de belevingswereld van de hedendaagse mens af, vooral in destijds neutrale landen als Nederland. Het is daarom deste waardevoller dat 1917 niet alleen een indruk wekt van de verwoesting aan het westelijke front, maar er zelfs een onvergetelijke beleving van maakt die daarmee deze verschrikkelijke oorlog weer vers in ons geheugen plaatst.

Berend Pietersma